ЧЫТАЧ, КНІГАРНЯ, ВЫДАВЕЦТВА

Перад работнікамі кнігагандлю стаіць вялікая і пачэсная задача: даносіць прадукцыю нашых выдавецтваў да чытача і тым самым дапамагаць партыі ў ідэйным, маральным і эстэтычным выхаванні будаўнікоў камуністычнага грамадства. Як лепш зрабіць, каб кніга хутчэй дайшла да пакупніка, каб ён мог заўсёды набыць патрэбнае выданне?

Пра гэта, а таксама пра некаторыя іншыя кніжныя справы расказваюць у гэтым артыкуле члены грамадскага савета кнігарні № 6 г. Мінска — адной з лепшых у нашай рэспубліцы.

У грамадскі савет пры нашай кнігарні ўвайшлі рабочыя, служачыя, інжынеры, студэнты. Сваю работу савет пачаў з уліку кніг, якія меліся на складзе кнігарні, заляжаліся на кніжных базах, а таксама з уліку попыту пакупнікоў. Па-новаму былі расстаўлены кнігі на паліцах. Дагэтуль унутры аддзелаў іх падбіралі па алфавіту. У выніку побач магла стаяць кніга мастацкая, мовазнаўчая, кніга па фальклору і г. д. Для пакупніка гэта нязручна. Таму ў аддзеле беларускай кнігі, у прыватнасці, з'явіліся новыя раздзелы: «Паэзія», «Проза», «Зборы твораў», «У бібліятэчку філолага», «Творы беларускіх пісьменнікаў на рускай мове», «Пераклады на беларускую мову».

У кнігарні пачаў працаваць стол папярэдніх заказаў, дзе пакупнікі могуць не толькі заказаць патрэбную кнігу па тэматычнаму плану наступнага года, а і такую, якая выйшла некалькі гадоў назад. Гэта прымусіла праверыць склад кнігарні, а таксама кніжныя склады Мінска. У выніку на паліцах з'явіліся кнігі, якія да таго часу, як кажуць, і днём з агнём нельга было знайсці: «Дыялектны слоўнік» і «Крылатыя словы і афарызмы» Ф. Янкоўскага, «Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры», творы М. Багдановіча, «Блакіт і золата дня» і «Матчына душа» Ул. Караткевіча, «Маладзік над стэпам» Р. Барадуліна, «Хлопцы-равеснікі» І. Навуменкі і многія іншыя.

Значную дапамогу работнікам кнігарні аказаў грамадскі савет у час афармлення заказаў на літаратуру па тэматычных планах мясцовых выдавецтваў на 1964 год. Заказы былі складзены ў адпаведнасці з попытам. Колькасць заказаных кніг у параўнанні з папярэднім годам узрасла.

Сёлета ў нашай кнігарні адбылося некалькі сустрэч з беларускімі пісьменнікамі: П. Панчанкам, А. Вялюгіным, А. Бялевічам, Ю. Свіркам, Я. Васілёнкам. Кожная такая сустрэча — зручная магчымасць для пакупніка набыць кнігу з аўтографам любімага пісьменніка.

І вось цяпер, калі гандаль кнігамі можна лічыць у асноўным наладжаным, наша кнігарня адчула некаторы «кніжны голад». Усё часцей можна пачуць ад прадаўцоў, што няма чым гандляваць. Сапраўды, тыражы шмат якіх кніг (мастацкіх і навуковых) зусім нізкія. Кніга, якая толькі што выйшла з друкарні, адразу становіцца бібліяграфічнай рэдкасцю. Так сталася з кнігамі «Пісьменнік і мова» (1962), «Антырэлігійныя матывы ў беларускім фальклоры» Фядосіка (1963), «Нарысы па беларускаму фальклору» Кабашнікава (1963), «Практычная стылістыка беларускай мовы» Цікоцкага (1962), «Беларускія народныя казкі са зборнікаў Раманава» (1962) і інш. Тыраж усіх гэтых кніг, за выключэннем двух апошніх, не дасягаў нават 1.500 экземпляраў.

Не лепшае становішча і з мастацкай літаратурай. Тыражы празаічных і паэтычных кніг за апошняе дзесяцігоддзе значна знізіліся. Заўважаецца такі парадокс, калі крытычная праца пра таго ці іншага паэта выдаецца большым тыражом, чым зборнік яго вершаў.

Практыка паказвае, што тыраж 2.500 экземпляраў для паэзіі малы, асабліва для першых кніжак маладых аўтараў. Вось прыклад. Атрымалі мы 30 кніжак Р. Тармолы «Асколкі і росы». Разышліся яны за тыдзень. На складзе выпрасілі яшчэ 10. І яны былі хутка прададзены.

З другога боку, некаторыя кнігі, якія не маюць попыту і залежваюцца, выдаюцца часам неапраўдана вялікімі тыражамі, перакладаюцца з беларускай на рускую мову, прычым плануюцца стотысячнымі тыражамі.

Ад работнікаў кнігагандлю, у руках якіх знаходзіцца справа тыражавання, а, значыць, і лёс твору, часта можна пачуць, што кнігі нашых выдавецтваў не разыходзяцца. Але, па-першае, хто вінаваты ў тым, што патрэбныя, цікавыя кнігі манбланамі ўзвышаюцца на складах, а ў кнігарнях іх няма? Часта ж атрымліваецца так. Заказала наша кнігарня, напрыклад, 100 экземпляраў рамана І. Шамякіна «Сэрца на далоні», а нам далі... 15; з такога ж заказу «Альпійскай балады» В. Быкава мы атрымалі 25 кніг. І такая «ўрэзка» пашыраецца не толькі на параўнаўча высокія заказы. Заказалі мы, напрыклад, 50 экземпляраў аповесці «Бульба» І. Навуменкі, а атрымалі 18 экземпляраў. З пятнаццаці заказаных кніг І. Новікава «Дарогі скрыжаваліся ў Мінску» прапанаваць пакупніку змаглі толькі сем.

Ствараецца нейкае зачараванае кола: кнігарня не атрымлівае патрэбных кніг таму, што, паводле слоў работнікаў кнігагандлю, тыражы невялікія, а тыражы малыя таму, што кнігарні не заказваюць патрэбнай колькасці літаратуры.

У нашай рэспубліцы ёсць больш як 300 цудоўных кнігарняў, 1.000 кніжных кіёскаў, больш чым 1.400 кніжных столікаў у розных магазінах. Нават калі даць у кожную кропку па дзве кнігі, то і тады лічба атрымаецца даволі салідная. А 7.000 масавых бібліятэк? Вось з чаго і трэба выходзіць, устанаўліваючы тыражы беларускіх кніг.

Што хацелася б бачыць у будучым на паліцах кнігарняў? У другую часта чуюцца галасы пра тое, якая літаратура патрэбна пакупніку: студэнту, настаўніку, выхавацелю. Відаць, неабходна пачаць выданне «Школьнай серыі» твораў беларускіх пісьменнікаў, перавыдаць двухтомнік твораў класіка нашай літаратуры Максіма Багдановіча. Няма ў нас і добрых зборнікаў лірыкі Я. Купалы, Я. Коласа і таго ж М. Багдановіча.

Студэнты-філолагі даўно чакаюць «Гістарычную граматыку беларускай мовы», новае выданне «Курса сучаснай беларускай літаратурнай мовы», дапаможнік па гістарычнай фанетыцы беларускай мовы, падручнікі па гісторыі беларускай літаратуры, беларускаму фальклору і інш. Але выдавецтва «Вышэйшая школа» не спяшаецца задаволіць іх патрэбы.

Некалькі слоў пра выданні Кніжнай палаты БССР — бібліяграфію. Тэматычныя планы Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна чамусьці не трапляюць для заказаў у магазіны. Выданні бібліятэкі распаўсюджваюцца непасрэдна праз біблкалектар. Таму ні адзін чытач не змог набыць такіх добрых бібліяграфічных даведнікаў, як «Якуб Колас» (1962), «Кандрат Крапіва» (1963) і іншых, якія, можна з упэўненасцю сказаць, купілі б многія спецыялісты, настаўнікі, студэнты. Варта было б зрабіць так, каб хоць невялікая колькасць выданняў Кніжнай палаты трапляла ў магазіны, а пакупнік знойдзецца.

Большае значэнне трэба надаваць стварэнню пры кнігарнях грамадскіх саветаў, куды б увайшлі людзі, якія ведаюць і любяць літаратуру. Вялікую ролю маглі б адыграць тут студэнты, як філолагі, так і прадстаўнікі іншых факультэтаў. Кожнай кнігарні — грамадскі савет! — гэта павінна стаць сёння дэвізам для работнікаў кніжнага гандлю. Грамадскія саветы дапамогуць хутчэй і лепш даносіць прадукцыю нашых выдавецтваў да ўдзячнага савецкага чытача!

В. РАГОЙША, І. САЛАМЕВІЧ,
члены грамадскага савета кнігарні № 6 г. Мінска, аспіранты БДУ імя У. І. Леніна.

НАДВОР'Е

Сёння ўдзень у Беларусі чакаецца пахмурнае надвор'е, часам — ападкі, слабы галалёд. Тэмпература паветра будзе ад 3 градусаў цяпла да 2 градусаў марозу, у Мінску — каля 0.

Рэдактар В. А. ПЫЖКОЎ.